

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2022. № 12.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.12.18>

УДК 711.4:502.131:341.38(477)”20”

Г. О. Тютюнник,

к. е. н., науковий співробітник, вчений секретар відділу економіко-екологічного розвитку приморських регіонів, ДУ «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4864-6129>

**ЕКОНОМІКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕКО-КРЕАТИВНИХ
ТЕРИТОРІЙ МІСТ УКРАЇНИ ЯК ОСНОВИ ВІДРОДЖЕННЯ
«НАЙЗЕЛЕНІШОЇ» КРАЇНИ ЄВРОПИ**

Н. Tiutiunnyk,

PhD in Economics, Researcher, Scientific Secretary of the Department of Economic and Ecological Development of the Coastal Regions, SO "Institute of Market and Economic and Ecological Research of the National Academy of Sciences of Ukraine"

**ECONOMIC AND ORGANIZATIONAL FEATURES OF ECO-CREATIVE
TERRITORIES OF UKRAINIAN CITIES AS A BASIS FOR THE REVIVAL
OF THE «GREENEST» COUNTRY IN EUROPE**

В статті освітлюються питання необхідності формування нового середовища українських міст в результаті знищення міської інфраструктури та здійсненні рішучих кроків до втілення в життя повноцінного членства України у ЄС. Особливої актуальності розкриття даного питання набуває в

контексті просування Європейською комісією концепцію розумної спеціалізації, як частини політики згуртованості ЄС та заклику держав-членів до оцінки культурного та креативного потенціалів.

В дослідженні обґрунтовано найбільш перспективний сценарій відродження міського середовища у якості формування та концентрації еко-креативних територій, які включають в себе екологічну, соціальну, економічну та технологічну (смарт) складові. Доведено необхідність залучення інвестицій на якісно новій, інноваційній основі шляхом покрокового впровадження нової моделі управління містом. Проаналізовано значний вплив креативної атмосфери міст на їх іміджевий статус, відвідуваність, розвиток економічних відносин і подальшу інвестиційну та туристичну привабливість. Доведено важливість формування та поєднання креативних та «зелених» зон, визначено їх провідні ролі у міському розвитку. Висвітлено значення креативності як критерію цінності території міста у процесі розвитку соціально-економічних відносин через представлення її як: нової форми капіталу, базису переходу економіки від індустріальної до інноваційної, породження нового активу (стосунків, емоцій, людського розвитку), економічної конкурентоспроможності, нових робочих місць, ревіталізації, можливостей, розвитку унікальних ніш. Визначено еко-креативну модель території як динамічне, екологічно безпечне землекористування та оригінальність у тканині районів та громадських просторів. Обґрунтовано відповідність ідеї формування еко-креативних територій як елементу досягнення сталості та інклюзивності в розрізі таких аспектів як: сталість, динамічність, привабливість, інклюзивність, масштабність. Досліджено сутність еко-креативних територій та середовища як комплексної системи, визначено їх компоненти у складі: ядра, інфраструктури, матеріальних та нематеріальних активів, умов. Розглянути особливості, можливості та результати формування та концентрації еко-креативних територій. Розглянуто характерні риси креативних міст.

The article sheds light on the need to create a new environment for Ukrainian cities as a result of the destruction of urban infrastructure and taking decisive steps to implement Ukraine's full membership in the EU. Disclosure of this issue is especially relevant in the context of the European Commission's promotion of the concept of Smart Specialization as part of the EU's Cohesion policy and the call to member states to assess cultural and creative potential.

The research substantiates the most promising scenario of the revival of the urban environment as the formation and concentration of eco-creative territories, which include ecological, social, economic and technological (smart) components. The need to attract investments on a qualitatively new, innovative basis through the step-by-step implementation of a new city management model has been proven. The significant impact of the creative atmosphere of cities on their image status, attendance, development of economic relations and subsequent investment and tourist attraction is analyzed. The importance of the formation and combination of creative and "green" zones has been proven, and their leading roles in urban development have been determined. The value of creativity as a criterion of the value of the city territory in the process of developing socio-economic relations is highlighted through its presentation as: a new form of capital, the basis of the transition of the economy from industrial to innovative, the generation of a new asset (relationships, emotions, human development), economic competitiveness, new jobs, revitalization, opportunities, development of unique niches. The eco-creative model of the territory is defined as dynamic, ecologically safe land use and originality in the fabric of districts and public spaces. The relevance of the idea of forming eco-creative territories as an element of achieving sustainability and inclusiveness in terms of such aspects as: sustainability, dynamism, attractiveness, inclusiveness, scale is substantiated. The essence of eco-creative territories and the environment as a complex system was studied, and their components were determined in the composition: core, infrastructure, tangible and intangible assets, conditions. Consider the features, opportunities and results of the formation and concentration of eco-creative territories. The characteristic features of creative cities are considered.

Ключові слова: *українські міста, екологічно безпечний територіальний менеджмент, повоєнне відродження, еко-креатив, інноваційне середовище, еко-місто, креативне місто, просторовий розвиток.*

Keywords: *Ukrainian cities, environmentally safe territorial (land) management, post-war revival, eco-creative, innovative environment, eco-city, creative city, spatial development.*

Постановка проблеми. Відродження багатьох українських міст в тому вигляді, в якому вони існували – неможливе у зв'язку з тим, що під час бойових дій їх міська інфраструктура повністю знищена. Є необхідність у формуванні нового міського середовища та здійсненні рішучих кроків до втілення в життя

повноцінного членства України у ЄС (23 червня 2022 року Україна – кандидат). Такими кроками є досягнення Цілей сталого розвитку ООН 2030, зокрема цілі 11 «Забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст і населених пунктів» та втілення в життя нового погляду на місто. Особливо слід враховувати те, що Україна може зайняти одне з провідних місць серед «зелених» країн в Європі. Стратегія креативного прориву, а саме четвертий її напрямок – концентрація, на порядку денному породжує питання щодо формування середовищ, локацій в українських містах для продукування ідей та відповідно нової ідеї міста [1].

Європейська комісія просуває концепцію розумної спеціалізації, як частину політики згуртованості ЄС, для підтримки розумного, стійкого та інклюзивного зростання в Європі. Розумність заохочує розвиток економіки, заснованої на знаннях та інноваціях. Стійкість сприяє переходу до ресурсоефективної та низьковуглецевої економіки. Інклюзивність спрямована на створення нових економічних можливостей шляхом інвестування в розвиток навичок, кращі робочі місця та соціальні інновації. Європейська комісія закликає держави-члени ЄС «повністю оцінити культурний та креативний потенціали для розумного, інклюзивного та сталого зростання та далі інтегрувати їх у свої стратегії розвитку на всіх рівнях, зокрема в контексті стратегій розумної спеціалізації» [2]. Таким чином поєднання екологічного та креативного напрямків у відродженні міського середовища України дозволить отримати соціо-еколого-економічний ефект та досягти поставлених цілей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Флоріда Р. один із перших вчених, який передбачив цей рух «повернення до міста», пропонує переконливий діагноз наших економічних проблем і сміливий рецепт для більш інклюзивних міст, здатних забезпечити зростання та процвітання для всіх [3]. Чевганова В.Я. у своєму дослідженні обґрунтовує необхідність поширення в Україні концепції сталого цілісного міського розвитку та функціонування креативних індустрій як засобів реновації міст, яким притаманні кризові тенденції [4]. Устименко В.А. та його співавторами визначено напрями

підвищення екологічної безпеки як основи сталого розвитку сфери життєдіяльності міста на постконфліктних територіях [5]. Рой-Валекс Міртіль дослідив артикуляцію, яка сьогодні оперує навколо поняття «творчість», між культурною пропозицією територій та їх стійкими привабливими можливостями на користь економічного та міського перерозподілу [6]. Свінцицькою О.М., Ткачук В.О. визначено фактори формування креативного середовища міст, які лягають в основу їх стратегій розвитку [7]. Давимука С. А., Федуловою Л. І запропоновано концептуальні засади регіональної економічної політики у напрямі формування креативних кластерів і створення інноваційної екосистеми в ролі складової креативного інституційного середовища в умовах здійснення політики децентралізації та інтеграції [8]. Мохаммад, С., Мохаммад, А. визначено сутність характеристики креативності, креативних міст та креативного середовища, проаналізовано індекси щодо оцінки креативності у містах і виведено загальну структуру для креативного міста [9]. Єнкен Д. наголошує на тому, що місто повинно приносити емоційне задоволення, і бути містом, яке стимулює творчість серед своїх громадян [10]. Дурмаз, С. Бахар пропонує орієнтовну аналітичну основу для розуміння якості місця для креативних кластерів усередині міста та обґрунтовує, що загальна якість місця включає процес створення місця конкретного місця, а не лише продукт, який воно представляє [11].

Постановка завдання. Організаційні заходи щодо відродження міського середовища вимагають формування потужного двигуна економічного розвитку в містах, зростання доданої вартості, розширення виробництва задля покриття всіх понесених втрат та виконання необхідних кроків на шляху до розвитку міст [4]. Найбільш перспективним є сценарій формування та концентрації еко-креативних територій, які включають в себе екологічну, соціальну, економічну та технологічну (смарт) складові. Немає сенсу залучати кошти у відновлення потенціалу міст довоєнного періоду в результаті постійного розвитку технологій, інновацій, трендів взагалі. Формування еко-креативних територій стане запорукою розбудови міського середовища як осередку генерування

нових ідей з подальшою їх комерціалізацією, розвитку необмеженого інтелектуально-креативного ресурсу, слідування світовим тенденціям зосередження на інформаційному та інноваційному капіталах, екологізації міського простору, відповідно інклюзивності, екологоорієнтованості та поліфункціональності використання міських територій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціо-еколого-економічне зростання потенціалу міст (сіл, селищ) в умовах повоєнного відновлення потребує змістовної розробки реінтеграційних стратегій, з урахуванням ресурсного потенціалу, можливостей зовнішньої допомоги, динаміки і особливостей протікання процесів на відповідних територіях згідно світових тенденцій [5, с. 44].

Залучення інвестицій повинно відбуватися на якісно новій, інноваційній основі шляхом покрокового впровадження нової моделі управління містом та міськими територіям знизу в гору. Воно може базуватися на трьох типах підходів: галузевому, міському та територіальному. Кожен із трьох підходів має свою доречність. Перший – дотримується загальних факторів розташування та організації міських територій. Другий – направлений на загальний контекст, який сприяє розвитку інновацій. Третій дає змогу точніше визначити, які території складають метрополію та чи з'являється на деяких із них територіальна логіка інновацій [12].

Темпи інноваційного розвитку країни прискорює розвиток більш технологічних та інноваційних суб'єктів господарювання, передусім їх конкурентоспроможність. Це є також двигуном розбудови інвестиційно-інноваційної діяльності. Розбудова інновацій відбувається перш за все на місцевому рівні. Відчуття міського простору ніколи не є кінцевим і постійно змінюється, тому міське середовище є прикладом найвищої складності на територіальному рівні. Це і найважливіший рівень екологічного регулювання, оскільки в кінцевому підсумку стан середовища залежить від діяльності конкретних виробництв, підприємств, від їхнього ставлення до природокористування та зацікавленості в раціональному використанні

природних ресурсів. Відповідно, заохочення до збільшення інвестицій в дослідження та розробки, науково-технічні інновації повинні бути спрямовані на суб'єкти господарювання, які займаються розвитком екологічно безпечного землекористування [13].

Основою оптимізації сфери екологічно безпечного землекористування, прийняття рішень та запорукою позитивного розвитку відповідної економічної сфери є стратегічне управління. Воно повинно враховувати науково обґрунтовані підходи екологізації землекористування, розвиток інноваційного середовища, зовнішні і внутрішні фактори впливу на розбудову, відновлення та збереження екологічної якості і стійкості ґрунтів, раціональне та ефективне використання водних ресурсів [13; 14, с. 122-123].

Екологізація – це орієнтація виробництва на природоохоронну та ресурсозберігаючу діяльність шляхом переважного використання економічних важелів. З метою стимулювання природоохоронної діяльності слід використовувати економічні заходи, які можуть виконувати дві функції: спонукальну та обмежувальну. Наразі екологізація розглядається перш за все, як свідомий вибір захисту і збереження навколишнього природного середовища або як примусовий механізм отримання тих самих результатів. Система управління охороною навколишнього середовища має брати участь у керівництві діяльністю, що безпосередньо призводить до якісних змін у природі.

При переході до нових ринкових відносин, нового капіталу важко повністю реалізувати всі функції та створити вискоєфективний економічний механізм управління якістю довілля. Ринкова вартість товару в значній мірі в постіндустріальний період розпочала визначатися унікальністю продукту, продуктивністю і його естетичною привабливістю. Це змінює погляд на найважливішу конкурентну перевагу – креативність та проявляє досі непомітну сформовану завдяки їй атмосферу в будь-якій економічній галузі і відповідно формує нову парадигму місцевого розвитку (табл. 1).

Таблиця 1. Рейтинг найкреативніших міст світу

Місце в рейтингу	Країна	Місто	Кількість публікацій в Instagram про вуличне мистецтво	Щомісячні пошуки вуличного мистецтва	Варті уваги архітектурні будівлі на км ²
1.	Франція	Париж	824602	5100	5,15
2.	Великобританія	Лондон	463109	2400	0,49
3.	США	Нью-Йорк	428191	450	0,44
4.	Австралія	Мельбурн	300802	2200	0,10
5.	Німеччина	Берлін	215629	3200	0,57
6.	США	Лос-Анджелес	198498	600	0,31
7.	США	Чикаго	142537	200	0,28
8.	Іспанія	Барселона	139486	900	10,91
9.	Канада	Монреаль	90582	700	0,44
10.	Австралія	Сідней	77346	700	0,00
11.	Малайзія	Пінанг	72346	6800	0,15
12.	Канада	Торонто	67492	300	0,28
13.	Великобританія	Бристоль	66143	1000	0,36
14.	Бразилія	Ріо-де-Жанейро	66143	50	0,13
15.	Франція	Ніцца	62391	40	0,36
16.	Португалія	Лісабон	55541	400	2,02
17.	США	Маямі	53881	350	0,28
18.	Італія	Рим	51558	350	1,06
19.	Нідерланди	Амстердам	49387	1300	2,33
20.	Іспанія	Мадрид	48904	450	0,70

З таблиці 1 можна побачити, що першим критерієм в рейтингу є кількість публікацій про вуличне мистецтво, яке входить до складу креативної та естетичної якості просторів міста. Другим критерієм є пошук вуличного мистецтва, за яким знову лідирує Париж (Франція). Це обґрунтовує значний вплив креативної атмосфери та середовища міст на їх іміджевий статус, відвідуваність, розвиток економічних відносин і подальшу інвестиційну та туристичну привабливість тощо.

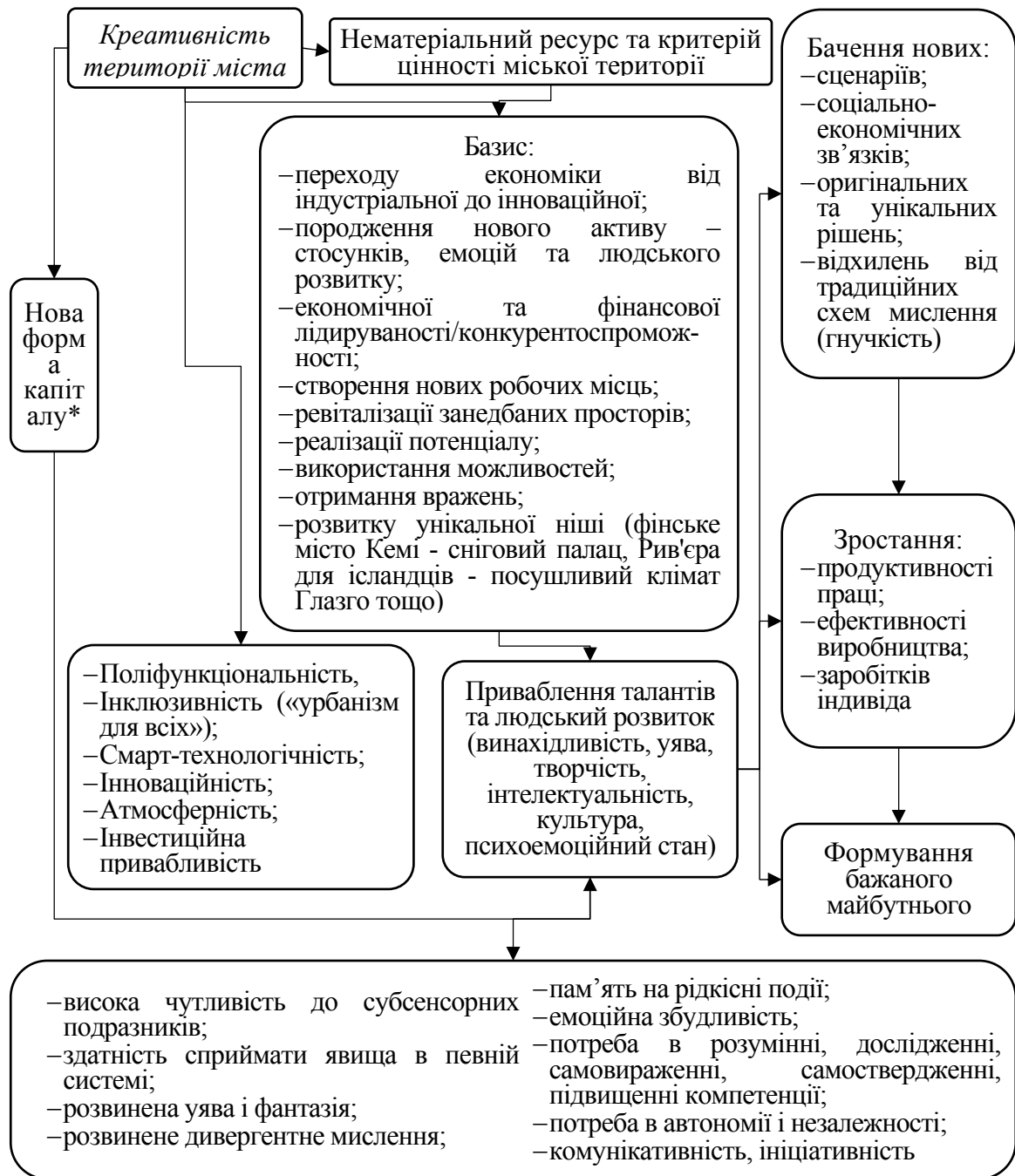
Для створення емоційно-задовільного середовища, потрібні великі навички, аналіз та інтуїція. Необхідний ретельно продуманий емоційний досвід, який є намір створити у місті наповненим великою кількістю різних видів середовища. Це вимагає уваги до ширших питань міського розвитку, таких як землекористування, зонування та джентрифікація, розвиток бізнесу. Розгляду вимагають нові географічні зони для креативної міської політики, які виходять за межі міських центрів із врахуванням різноманітності спільнот та робочої сили. Критична маса населення, організацій і мистецьких діячів відіграватиме

значну роль у формуванні та функціонуванні «локальної інноваційної екосистеми» з високим технологічним змістом і творчістю, так само, як і інші більш традиційні «каталітичні агенти» (органи влади та громадської підтримки, фінансові установи та інвестори, навчальні заклади тощо) [6, с. 8]. Світові економічні виклики потребують розгляду ширшого набору вимог до розбудови міських (сільських, селищних) територій та переходу на «постіндустріальне» креативне зонування. Ці успішні зони, у свою чергу, відіграватимуть роль залучення робочої сили та іноземних інвестицій у перспективні сектори, а також стримуватимуть кочовий характер діяльності, фірм і працівників. Відповідні креативні зони стануть базисом:

- можливостей насолоджуватися прогулянками, де творчість стимулюється шляхом контакту з різними видами діяльності та спільнотами, які є унікальними, під керівництвом різноманітних учасників;
- виховання та підтримки продуктивності людини;
- виховання наступного покоління талановитих та чутливих дітей, які візьмуть на плечі майбутнє країни;
- основою для збільшення робочих місць;
- створенню середовища, де місто зможе розправити свої світові крила, розвивати ініціативи для плекання;
- співпраці між творчими людськими ресурсами, такими як митці та творці, разом з компаніями та місцевими громадами, що веде до просування та створення нових можливостей для бізнесу;
- формування духовно багатого суспільства, яке сприймає різноманітність;
- святкової атмосфери громади як провідних проектів креативних міських заходів.
- розповсюдження та обміну передовими та унікальними характеристиками і можливостями міста як усередині країни, так і за кордоном.

Новий погляд на місто є розширенням одного з напрямів креативної економіки, який розглядає творчу та дивергентну діяльність як базис соціально-економічних трансформацій. Поєднання «зелених» та креативних зон приведе до трансформації примусу у зацікавленість людини щодо раціонального використання екологічно безпечних територій. Про це свідчить характеристика креативних просторів (середовищ) як місць грайливості, гнучкості і експериментів (рис. 1.).

Рисунок 1. Схема обґрунтування креативності як критерію цінності території міста у процесі розвитку соціально-економічних відносин

*Поняття креативного капіталу досі не визначене і не закріплене законодавчо.

Джерело: авторська розробка на основі філософії Лендрі Ч., Флориди Р., Тома Дж. [3; 7; 16; 8, с. 31, 35].

Еко-креативні зони виконуватимуть роль базису для автентичних місць залучення талантів, інвестицій, генерацій нових ідей та перетворення їх на продукти, послуги та досвід, що в підсумку зробить внесок у міську економіку. В тому числі генерації нових алгоритмів та схем створення продуктів.

Рисунок 2. Схема обґрунтування відповідності ідеї формування еко-креативних територій як елементу досягнення сталості та інклюзивності

Джерело: авторська розробка на основі [17, с. 10; 18, с. 46, 53]

Ці зони є концентрацією еко-креативних територій. Відповідно, еко-креативну модель території можна визначити як динамічне, екологічно

безпечне землекористування та оригінальність у тканині районів та громадських просторів. [19, 20]. На рисунку 2 представлено важливість поєднання екологічних та креативних функції місцевих територій.

Еко-креативні території мають такі характерні риси:

- багатofункціональність (багато приводів для візиту);
- можливість нетворкінгу (творчість підживлюється спілкуванням), синергія (ідеї виникають спільно);
- відкритість (дифузія ідей, позицій, образів).

Перераховане створює якість середовища, його атмосферу, яка працює на свого користувача та допомагає творити. Еко-креативні території враховують два визначення атмосфери, як природного явища «зелене» низьковуглецеве місто та як абстрактного явища – креативне надихаюче місто.

Інфраструктура еко-креативних територій включає в себе загальні складові, які характерні для будь-якої території міста (села, селища) та ті, що сприяють розвитку творчої, освітньої та професійної орієнтації дітей, молоді та інших груп населення – стимули та режим управління (мобільні музеї Берлінської Public Art, які подорожували між містами, змінювали атмосферу кожного простору (території), в якому були розташовані, і робили доступними для всіх громадян активи, якими володіють) [21, с.7]. Креативна інфраструктура служить формуванню ідей та виконує функцію втілення їх у життя, допомагає у виборі сфери діяльності (професії), здобутті знань, навичок (в т. ч. креативних), які необхідні для розбудови економіки країни, впровадження еко-інноваційних освітніх програм і реалізації ефективної культурної та інклюзивної політики.

Креативність як нова валюта глобальної економіки є більш потужною, ніж фінансовий капітал, оскільки може створювати здатність заробляти гроші, допомагати вирішувати проблеми та розвивати культуру та ідентичність. Креативність як творчість є продуктом соціальних систем, а не лише окремих людей. Креативність передбачає, що:

– міська територія повинна бути безпечним, комфортним, ефективним та поліфункціональним базисом для особистого та соціально-економічного розвитку (зокрема виробництва, послуг і торгівлі);

– середовище життєдіяльності або місце роботи (навчання) – повністю чи частково змінювана (стабільна) обстановка, яка викликає і реалізує відповідні враження та нові соціально-економічні зв'язки між явищами і процесами.

– організаційна складова формування міських територій має бути спрямована на пробудження та активне використання винахідливості, уяви, творчих та інтелектуальних ресурсів людини;

– нова модель міської території повинна нараховувати взаємозв'язки між економічними, екологічними, культурними, смарт-технологічними та соціальними аспектами.

Концепція еко-креативної моделі територій показує важливість екологічного та креативного аспектів у плануванні міського контексту, оскільки вони сприяють кожній деталі міста. Це спонукає міста дивитися на прийняття рішень під креативним (творчим) та екологоорієнтованим поглядом. Зосередження відбувається на пошуку того, що робить місто унікальним, служить формуванню доданої вартості і підвищенню якості міста, шляхом використання креативної самобутності кожної території (міста) в економіці. Завдяки формуванню та концентрації еко-креативних територій формується місто, яке сприяє взаєморозумінню та комунікації. В такому місті творчість визнається безцінною навичкою в епоху інформації, цінується за важливе значення та роль в економіці, а також духовному, інтелектуальному та соціальному рості [9, с. 13].

Креативне місто – це місто з ідеєю використання «креативності» для вирішення різноманітних проблем і потреб. Воно привертає увагу, оскільки збільшує багатство життя через створення нових галузей промисловості, внесок у місцеву освіту та добробут, а також поживлення громадської діяльності. Креативне місто відображає інтереси органів державної влади та економічних

гравців у приватному секторі до секторів, які вважаються високоінноваційними, об'єднаними під прапором креативності.

Креативне місто – це поєднання всього цього, воно складається з високої концентрації креативних людей та організацій у місці з певними характеристиками [22, с. 2]. Місто, яке використовує креативність, представлено різноманітними проявами культури та мистецтва, і сприяє розвитку громади, наприклад промислового розвитку та регіональному відродженню і визнано моделлю сталої міської стратегії в усьому світі. Креативне середовище (простір) виявляє креативну діяльність громадян і компаній для того, щоб місто продовжувало стабільно розвиватися в майбутньому. Воно може бути будівлею, кампусом, кластером, вулицею чи районом та нараховує привабливі ресурси для збільшення іногороднього населення у сфері туризму, економіки тощо. Креативне середовище нараховує умови, які:

- мотивують до пошуку нових, нестандартних, більш ефективних рішень, нестандартних підходів;
- виявляють схильність до відповідного таланту та сприяють його розвитку;
- ініціюють економічний розвиток;
- підвищують конкурентоспроможність регіону (міста);
- сприяють здійсненню інноваційної діяльності;
- слугують обміну інформацією і знаннями;
- швидко й успішно адаптують людину до змінюваної реальності;
- надають можливості для відпочинку, розваг й саморозвитку;
- розвивають здатність вчасного й результативного вирішення завдань;
- забезпечують генерацію, розвиток, збагачення та оцінку ідей;
- сприяють розвитку підприємств, залученню дослідників, компаній, економічних агентів;

– ініціюють можливість фінансового забезпечення бізнес-ангелів та інших інвесторів.

Еко-креативне середовище має важливе значення для створення інновацій, оскільки забезпечує просторову різноманітність і пропонує економічні, екологічні та культурні послуги. Відмінною особливістю еко-креативних середовищ є їх масштабність, значні інвестиції та різноманітність активностей, зокрема ділові, освітні, культурні, дозвілля та ін., застосування плейсмейкінгу¹ та надання імпульсу до розвитку прилеглих територій.

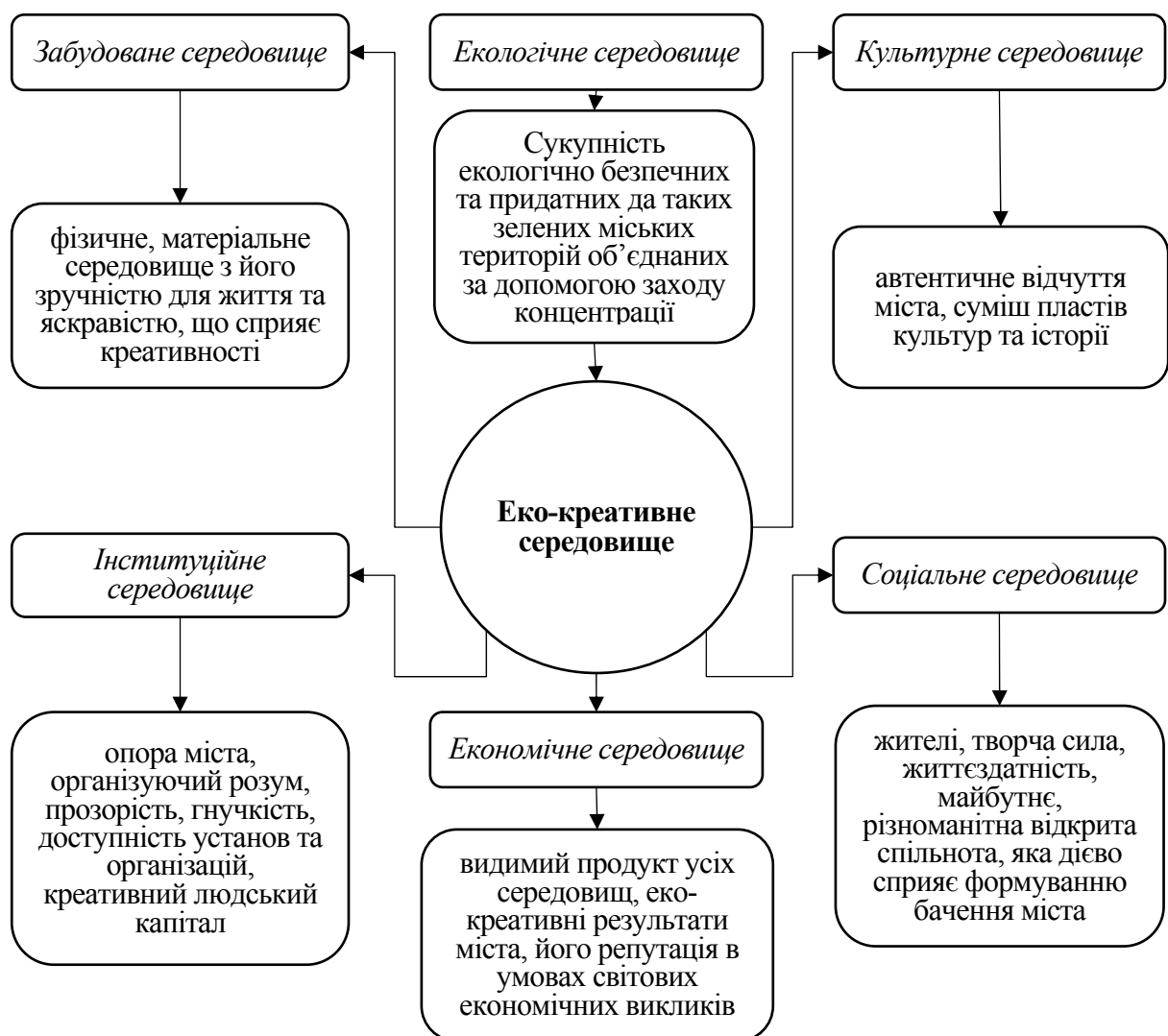
Креативність є технологією, формою роботи та організації творчого процесу [23, с. 47]. Вона відрізняється від традиційного економічного укладу тим, що її завданням – це створення та реалізація «творчого продукту». Сировина – це вміння народжувати оригінальні ідеї та перетворювати їх в економічний капітал і продукт. Ресурс – це інформація та знання. Продукт – це інновація [24, с. 41]. У постіндустріальну епоху, коли автоматизація виключила людину з багатьох рутинних процесів, творчий чи креативний потенціал є повноцінним фактором виробництва. Акцентування розвитку креативних навичок, зокрема в процесі реформування освіти (США, Японія), обґрунтовує все більший попит на спеціалістів з STEAM-дисциплін, схильних до проведення командних заходів, оригінальності уявного процесу з врахуванням змінної творчої обстановки.

Креативне мислення допомагає розквітнути всім секторам і лежить в основі здоровішого, щасливішого та заможнішого міста. Креативне середовище виявляє, плекає, приваблює, мобілізує та підтримує ідеї, таланти та креативні організації (рис. 3). Це середовище, яке здатно сприймати зміни в економічних відносинах, пропонувати нові ідеї, стимулювати розвиток бізнесу та забезпечувати більшу згуртованість і добробут громади.

---

¹ Плейсмейкінг (з англ. «place» – «місце») – підхід щодо облаштування місць громадського користування із залученням різних спільнот шляхом моніторингу громадської активності міського простору. Метою є визначення цілей використання місця мешканцями чи працівниками (їх потреб та бажань) для розробки загальної концепції публічного простору, яка дозволяє зробити це місце найбільш привабливим як для місцевого співтовариства, так і для туристів.

Сутність креативного середовища в поєднанні з екологобезпечним полягає в формуванні інноваційного середовища зародження та реалізації ідей в екологоорієнтованому контексті, а також становлення креативної індивідуальності. Сюди можна віднести і враження як агреговану групу креативних індустрій. Оскільки, походження слова місто (від франц. *cit *) виникло для передачі характеру життя, почуттів та прив'язаності до місця, стосується певного виду свідомості. Креативність стосується як здатності економічних суб'єктів, які отримують більшу частину доходу від своєї творчості, створювати нові ідеї, технології чи контент, так і символічного поля творчості та художньо-естетичної аури – атмосфери, що охоплює це [25].

Рисунок 3. Еко-креативне середовище як комплексна система
Джерело: авторська розробка із використанням [22-23].

Ядром еко-креативної території є створення атмосфери середовища, своєрідного «софту» міста (окрім фізичної інфраструктури «заліза»), яка викликає відповідні враження, спонукає на пробудження відчуття зацікавлення з подальшою генерацією ряд окремих ідей чи головну ідею разом із всією ієрархією, реалізацію потенціалу, відтворення української культури та орієнтує на екологічно-творче мислення. «...Ми всі все більше прагнемо до цієї енергії, до цього почуття, до цієї атмосфери, і ми готові платити» [26]. Атмосфера середовища (креативна атмосфера) є основою для розвинення творчості, яка є вищим проявом феномену людини з її невиловимою спонтанністю для природничо-наукових методів. Вона задає чіткої ідентичності економічному майданчику на певній території (просторі), яку прагнуть заради неї самої, і яка відрізняє його від інших місць, розташованих у міському центрі та по відношенню до всієї агломерації [27-29].

В низці наукових досліджень спеціальна (креативна) атмосфера передбачає креативний простір, в якому творчі люди могли б реалізувати свій потенціал та ряд галузей, які взаємодіють одна з одною [24]. Простір міста (села, селища) або окремі його території формують острови поєднання зелених зон із зонами креативу (інновацій, смарт-технологій, творчості, послуг тощо).

Особливість креативного середовища полягає в тому, що це ядро приваблення талантів та інвестицій, яке характеризується динамічністю та багатофункціональністю. Динамічність та багатофункціональність просторів означає для людини можливість вибирати та модифікувати. За відсутністю таких можливостей виникають ознаки стресу, який пов'язаний з адаптацією до чужого середовища. Стрес може бути значно зменшений, якщо людина певною мірою бере участь у змінах і певним чином контролює подальший розвиток і функціонування середовища [10]. Таким чином, вибір і участь є важливими принципами формування нового міського середовища. Розкриття цих аспектів відбувається через врахування унікальності екосистеми в цілому, індивідуальності споживача як окремої одиниці та зв'язку з глобальними процесами (регіональною та інституціональною інтеграцією). Еко-креативне

середовище доповнюється екологічною безпекою, збалансованістю руху в місті, переходом на низьковуглецеві та смарт підходи [7, с. 7, 15, 75]. Еко-креативний напрям, на відміну від Смарт міст, які ставлять цифрові та комунікаційні технології в основу своєї стратегії розвитку, розглядає технології як додатковий інструмент, який може допомогти розширити еко-інноваційний потенціал, екологоорієнтовані бізнес-можливості та діапазон дій культурних і творчих професіоналів та їх діяльність.

Еко-креативне середовище може бути сформовано в містах, селах, селищах (територіальних громадах) і відповідно потребує підтримку проектів, націлених на місцевий розвиток в умовах децентралізації [30]. Яскравою особливістю креативного середовища на базисі еко-просторів є те, що формування відповідних територій повинно відбуватися із обов'язковим залученням громадськості. Це один із аспектів «урбанізму для всіх» (не тільки для креативного класу, який виокремлено у багатьох інформаційних джерелах). Наразі бракує емпіричних доказів, які дали б дискурсу креативного міста альтернативний шлях на відміну від концептуалізації, що викликає соціальні розбіжності. Саме проекти розбудови еко-креативних територій в умовах децентралізації за участю громадськості, органів влади, бізнесу, наукових (дослідних, освітніх) інституцій, фахівців (зокрема з інтеграції інновацій та технологій у виробничий процес), ЗМІ та цифрових платформ є передумовою масштабного процесу розвитку. Процес був би повільнішим і не достатньо інклюзивним без врахування даної особливості.

Нематеріальними активами креативного середовища (*milieu*) є відкритість до різноманітності, життєздатність, толерантність, ідентичність, почуття місця, добробут, доступність, культурне середовище, розвиток талантів, вуличне життя, інклюзивність, мотивація. Матеріальними активами є естетична якість, просторове різноманіття, динамічність, автентичність, технології, інновації, туризм, спадщина, підприємництво, місця для взаємодії (кінотеатри та об'єкти, такі як кафе та ресторани тощо) [11; 22, с. 2].

Формалізація креативного сектору, до якого входять креативні індустрії залишається відносно розпливчастою та змінюється залежно від контексту застосування. Однак, можна визначитися, що вони є рушійною проте м'якою силою у ході модернізації ландшафтів та забезпеченні структурної сталості малих територій [24, с. 49]. Концепція «креативної індустрії» виявляє і окреслює взаємовплив соціальних і природних факторів на організаційно-економічні та управлінські рішення у взаємодії із природним середовищем, орієнтуючись на більш детальний аналіз характерних особливостей довкілля, спираючись на можливе збереження його неповторних рис при створенні креативної інфраструктури. Це відповідає викликами розбудови саме еко-креативного місцевого простору з відповідною атмосферою [8, с. 30, 39, 43, 191, 276].

Можливостями та результатами формування еко-креативних територій є [3; 31; 32, с. 650]:

- інвестування потенціалу кожної людини виникає з розгляду кожного індивідуума як унікального інноватора, особливо якщо це стосується еко-інновацій;

- запровадження відкритості, різноманітності та важливості розвитку місцевості, зокрема її екологічності, інклюзивності та поліфункціональності як базисних положень формування стратегій міст (сіл, селищ), громад;

- розбудова та удосконалення освіти крізь призму креативності, екологоорієнтованості, сталого розвитку;

- інклюзивність та соціальна безпека, можливості для розвитку, навчання та найкращого використання своїх талантів для всіх верств населення;

- концентрація, зміцнення та кластеризація міст (територій), особливо «зелених» та інших населених пунктів сприяє розвитку зручності для прогулянок та проживання, енергоефективності, сталості та якості місць.

- перехід від індустріальної (забруднюючої) епохи до творчої (розумнішої) епохи, яка найкращим чином використовує людський капітал, роблячи їх щасливішими, надаючи більше досвіду та додаючи сенсу життю.

Висновки. Після доволі тяжких подій українські міста можуть відновитися з чистого аркушу. Це дозволяє містам стати динамічними фундаторами інноваційної архітектури. Еко-креативне середовище відповідно є джерелом інвестування фінансових ресурсів, нового іміджу, соціальної ідентифікації, зміни і створення нових зв'язків, робочих місць, отримання вражень, розвитку творчої сфери, екологоорієнтованого відродження міст (регіонів) тощо. Еко-креативна модель території міста є базисом розвитку інтелектуального, емоційного та дієвого процесів у життєдіяльності людини, виконанні її робочих функцій, прийнятті нестандартних ефективних рішень, нових підходів в контексті забезпечення екологоорієнтованого використання земель та територій міста. Креативна особливість розвитку міської території передбачає: 1) формування середовища компетенції, яке відображає готовність спеціаліста до ефективної інноваційної діяльності, базисом якої є здібності до генерації конструктивних гіпотез і ідей; 2) ефективне оцінювання рівня перспективності альтернатив і генерації нових альтернатив; 3) пошук підходів переконання опонентів в правильності пропонованих ідей. Це стосується не тільки пошуку рішень щодо створення інноваційної продукції або комерційної творчості які представляють креативність.

Відродження міського простору в умовах формування еко-креативної направленості розвитку міста потребує не тільки означення особливостей таких територій, а й розробки відповідного методологічного підходу до їх формування та розвитку. Сучасний науковий базис не нараховує достатньої кількості досліджень щодо моніторингу чи алгоритму у розвитку таких територій. Це актуалізує перспективи подальших досліджень у моніторингу світового досвіду щодо методичних та методологічних підходів розбудови креативних моделей міста та формування наукового концепту формування еко-креативного середовища.

Література

1. Ревунова, І. «Ми вже не сприймаємо Львів як звичайний обласний центр України» Як Львову стати креативним містом? 2018. https://zaxid.net/proriv_n1451153
2. European Commission (2012). COM(2012) 537 Final. Promoting cultural and creative sectors for growth and jobs in the EU. Brussels.
3. Florida, R. (2019). The New Urban Crisis: How Our Cities Are Increasing Inequality, Deepening Segregation, and Failing the Middle. <https://nashformat.ua/products/ebook-kryza-urbanizmu.-chomu-mista-roblyat-nas-neschasnymu-610201>
4. Чевганова, В.Я., Свистун, Л.А. Креативна економіка як основа інтегрованого розвитку міст України. *Механізм регулювання економіки*, № 4. 2017. С. 58-69.
5. Економіко-правове забезпечення відновлення сфери життєдіяльності міста на постконфліктних територіях: монографія / під заг. ред. чл.-кор. НАН України В.А. Устименка. Київ: НАН України, ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова НАН України», 2021. 248 с.
6. Roy-Valex, M. (2010). *Ville attractive, ville créative : la plus-value de la culture au regard des "créatifs" du jeu vidéo à Montréal*. Thèse. Québec, Université du Québec, Institut national de la recherche scientifique, Doctorat en études urbaines, 437.
7. Свінцицька О.М., Ткачук В.О. *Креативна економіка та креативні індустрії*. Житомир : Державний університет «Житомирська політехніка», 2020. 218 с.
8. Давимука, С. А., Федулова, Л. І. Креативний сектор економіки: досвід та напрями розбудови : монографія. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». Львів, 2017. 528 с.
9. Mohammad, S. & Mohammad, A. (2017). *Creative city indicators: a framework*. Cairo University. Giza, Egypt. 156.
10. Yencken, D. (1988). The Creative City. *Meanjin*, 47(4), 597-608. <https://search.informit.org/doi/10.3316/informit.582212487737872>

11. Durmaz, S.B. (2012). Creative clusters and place-making: analysing the quality of place in Soho and Beyoglu (University of Nottingham).
12. Cohen, J., E. Decoster et M. Tabariés. (2002). Dynamiques spatiales de la Cité scientifique Paris sud : innovation, compétitivité, territoire. *Rapport soumis au CNRS pour le programme: les enjeux économiques de l'innovation*. Paris: Université Paris 1 Panthéon-Sorbonne, 81.
13. Tiutiunnyk, H., Burkynskyi, B., & Andryeyeva, N. (2021). Strategic management of investment and innovation activities in the field of environmentally safe land management. *Ekonomia I Środowisko - Economics and Environment*, 79(4), 24-57. <https://doi.org/10.34659/2021/4/25>
14. Боровік, Л.В., Танклевська, Н.С. Вплив інвестиційної політики на формування екологічного інвестиційного потенціалу сільського господарства. *Інтелект XXI*, № 3. 2019. С. 121-125.
15. The world's most creative city (2022). The most creative cities in the world ranked. <https://inkifi.com/most-creative-cities/>
16. Петрик, Х. Креативні міста: порядок денний чи карго-культ. 2022. <https://www.prostranstvo.media/uk/kreatyvni-mista-poryadok-dennyj-chy-kargo-kult-2/>
17. Parker, A., Knives, P. & etc. (2019). Ballarat's creative city strategy. *Report 60*. <https://www.creativeballarat.com.au/about/>
18. Giannini, E., Jones, C., Lacy, C., McGauran, R., Soon, M. & Wheeler, J. (2019). City of Ballarat Creative City Strategy Precinct Master Plan. *Report 74*. https://ballarat.vic.gov.au/sites/default/files/2019-07/Ballarat%27s%20Creative%20Precinct%20Master%20Plan_0.pdf
19. Creative city planning framework: a supporting document to the Agenda for prosperity, prospectus for a great city. (2008). Toronto, Ont.: City of Toronto, 3
20. De Oliveira, Correia, C. M. (2012). Creative Indexes: Economic Space Matters?, *masters dissertation*, Univesidade do Porto, 11.
21. Capp, S. & Leppert, R. (2018). City of Melbourne – Creative Strategy 2018-2028. melbourne.vic.gov.au

22. Abouldahab, S. M., Ouf, A., & Aziz, T. M. A. (2017). Creative City Framework: Assessing Cairo City's Creativity. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/SSRN.3163421>
23. Квач, Я.П., Шповшников, К.С., Адамкович, М.М. Корпоративне управління організаційним розвитком: креативні засади; під ред. О.С. Редькіна. Ізмаїл, 2008: СМІЛ. 272 с.
24. Культура і креативні індустрії як основа розумної стратегії розвитку малої території. *Посібник до Третьої Всеукраїнської конференції «Культура і креативні індустрії як основа розумної стратегії розвитку малої території»*; за заг. ред. І.В. Френкель [та ін.]; [упор. Телеуця В.В., Снігирьова Л.М.; відп. ред. Телеуця В.В.]. Вінниця: 2019, 56 с.
25. Voichot, C. (2017) Berlin : une ville créative pour tous? *Allemagne d'aujourd'hui*, № 221. DOI: 10.3917/all.221.0132
26. Dreher, C. (2002). «Be creative or die». *Readers' Guide to contemporary Authors*. The Salon.com.
27. Сенетт, Р. *Будувати і жити: етика міст*. Київ, 2021: КЕНЕКШЕНС. 336 с.
28. Лендрі. Ч. *Креативне місто*. 2011. 400 с. <https://www.cultura.kh.ua/uk/materiali/2852-charlz-lendri-kniga-kreativne-misto-urivok>
29. Hutton, T.A. (2006). «Spatiality, built form, and creative industry development in the inner city». *Environment and Planning A*, № 38, 1819-1841.
30. Український культурний фонд. Стратегія на 2019-2021 роки «Культура та креативність для порозуміння та розвитку». Київ, 2019. 37 с.
31. Hahn, J. (2010). Creative Cities and (Un) Sustainability—Cultural Perspectives. *Cultura21 eBooks Series on Culture and Sustainability*, 3.
32. Бушуєв С.Д., Бушуєва Н.С., Бабаєв І.О., Яковенко В.Б., Гриша Є.В., Дзюба С.В., Войтенко О.С. Креативні технології управління проектами і програмами: монографія. К.: «Самміт-Книга», 2010. 768 с.

References

1. Ryevunova, I. (2018), "We no longer perceive Lviv as an ordinary regional center of Ukraine How can Lviv become a creative city?", available at: https://zaxid.net/proriv_n1451153 (Accessed 07 October 2022).
2. European Commission (2012), COM(2012) 537 Final, Promoting cultural and creative sectors for growth and jobs in the EU, Brussels.
3. Florida, R. (2019), "The New Urban Crisis: How Our Cities Are Increasing Inequality", Deepening Segregation, and Failing the Middle, available at: <https://nashformat.ua/products/ebook-kryza-urbanizmu.-chomu-mista-roblyat-nas-neschasnymi-610201>(Accessed 01 October 2022).
4. Chevhanova, V.YA. and Svystun, L.A. (2017), "Creative economy as the basis of integrated development of Ukrainian cities", Mechanism of economic regulation, vol. 4, pp. 58-69.
5. Ustimenko, V.A. (2021), Ekonomiko-pravove zabezpechennya vidnovlennya sfery zhyttyediyal'nosti mista na postkonfliktnykh terytoriyakh [Economic and legal support for the restoration of the life sphere of the city in the post-conflict territories], Kyiv, Ukraine.
6. Roy-Valex, M. (2010), "Ville attractive, ville créative : la plus-value de la culture au regard des "créatifs" du jeu vidéo à Montréal", thèse, Québec, Université du Québec, Institut national de la recherche scientifique, Doctorat en études urbaines.
7. Svintsytska, O.M. and Tkachuk ,V.O. (2020), Kreatyvna ekonomika ta kreatyvni industrii [Creative economy and creative industries], Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, Ukraine.
8. Davymuka, S. A. and Fedulova, L. I. (2017), Kreatyvnyi sektor ekonomiky: dosvid ta napriamy rozbudovy [Creative sector of the economy: experience and directions of development], Lviv, Ukraine.
9. Mohammad, S. and Mohammad, A. (2017), Creative city indicators: a framework, Cairo University, Giza, Egypt.
10. Yencken, D. (1988), "The Creative City", Meanjin, vol. 47(4), pp. 597-608, available at: <https://search.informit.org/doi/10.3316/informit.582212487737872> (Accessed 07 October 2022).
11. Durmaz, S.B. (2012), Creative clusters and place-making: analysing the quality of place in Soho and Beyoglu, University of Nottingham.
12. Cohen, J., E. Decoster et M. Tabariés. (2002), Dynamiques spatiales de la Cité scientifique Paris sud : innovation, compétitivité, territoire, Rapport soumis au

CNRS pour le programme: les enjeux économiques de l'innovation, Université Paris 1 Panthéon-Sorbonne, Paris.

13. Tiutiunnyk, H., Burkynskyi, B. and Andryeyeva, N. (2021), "Strategic management of investment and innovation activities in the field of environmentally safe land management", *Ekonomia I Środowisko - Economics and Environment*, vol. 79(4), pp. 24-57. <https://doi.org/10.34659/2021/4/25>

14. Borovik, L.V. and Tanklevska, N.S. (2019), "The influence of investment policy on the formation of ecological investment potential of agriculture", *Intelligence XXI*, vol. 3, pp. 121-125.

15. The world's most creative city (2022), "The most creative cities in the world ranked", available at: <https://inkifi.com/most-creative-cities/> (Accessed 02 October 2022).

16. Petryk, KH. (2022), "Creative cities: agenda or cargo cult", available at: <https://www.prostranstvo.media/uk/kreatyvni-mista-poryadok-dennyj-chy-kargo-kult-2/> (Accessed 03 October 2022).

17. Parker, A. and Knives, P. (2019), "Ballarat's creative city strategy", Report 60, available at: <https://www.creativeballarat.com.au/about/> (Accessed 03 October 2022).

18. Giannini, E., Jones, C., Lacy, C., McGauran, R., Soon, M. and Wheeler, J. (2019), "City of Ballarat Creative City Strategy Precinct Master Plan, Report 74", available at: https://ballarat.vic.gov.au/sites/default/files/2019-07/Ballarat%27s%20Creative%20Precinct%20Master%20Plan_0.pdf (Accessed 03 October 2022).

19. City of Toronto (2008), "Creative city planning framework: a supporting document to the Agenda for prosperity, prospectus for a great city", available at: <http://www.torontocreaticity.ca/wp-content/uploads/2018/02/2008-Creative-City-Planning-Network.pdf> (Accessed 03 October 2022).

20. De Oliveira, Correia, C. M. (2012), *Creative Indexes: Economic Space Matters?*, masters dissertation, Univesidade do Porto.

21. Capp, S. and Leppert, R. (2018), "City of Melbourne – Creative Strategy 2018-2028", available at: melbourne.vic.gov.au (Accessed 05 October 2022).

22. Abouldahab, S. M., Ouf, A. and Aziz, T. M. A. (2017), "Creative City Framework: Assessing Cairo City's Creativity", *SSRN Electronic Journal*, available at: <https://doi.org/10.2139/SSRN.3163421> (Accessed 06 October 2022).

23. Kvach, YA.P., Shpovshnykov, K.S. and Adamkovich, M.M. (2008), Korporatyvne upravlinnia orhanizatsiynym rozvytkom: kreatyvni zasady [Corporate management of organizational development: creative principles], SMIL, Izmail,.
24. Frenkel, I.V. (2019), “Culture and creative industries as the basis of a reasonable strategy for the development of a small territory”, Culture and creative industries as the basis of a reasonable strategy for the development of a small territory, Guide to the Third All-Ukrainian Conference, Vinnytsia, Ukraine.
25. Boichot, C. (2017), “Berlin : une ville créative pour tous? Allemagne d'aujourd'hui”, vol. 221, available at: DOI: 10.3917/all.221.0132 (Accessed 06 October 2022).
26. Dreher, C. (2002), “Be creative or die”, Readers’Guide to contemporary Authors, available at: The Salon.com. (Accessed 06 October 2022).
27. Senett, R. (2021), Buduvaty i zhyty: etyka mist [Building and Living: The Ethics of Cities], KENEKSHENS, Kyiv, Ukraine.
28. Lendri, CH. (2011), “Creative city”, available at: <https://www.cultura.kh.ua/uk/materiali/2852-charlz-lendri-kniga-kreativne-misto-urivok> (Accessed 06 October 2022).
29. Hutton, T.A. (2006), “Spatiality, built form, and creative industry development in the inner city”, Environment and Planning A, vol. 38, pp. 1819-1841.
30. Ukrainian Cultural Fund (2019), “Culture and creativity for understanding and development”, Strategy for 2019-2021, Kyiv, Ukraine.
31. Hahn, J. (2010), “Creative Cities and (Un) Sustainability – Cultural Perspectives”, Cultura21 eBooks Series on Culture and Sustainability, 3.
32. Bushuyev, S.D., Bushuyeva, N.S., Babayev, I.O., Yakovenko, V.B., Hrysha, YE.V., Dziuba, S.V. and Voytenko. O.S. (2010). Kreatyvni tekhnolohii upravlinnia proektamy i prohramamy [Creative technologies of project and program management], Sammit-Knyha, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 28.11.2022 р.